

سیره قرآنی امام محمد باقر(ع)

جمین ستاره فروزان آسمان امامت و هفتمین گوهر عرش عصمت و طهارت حضرت امام محمد باقر (ع) در روز سوم ماه سفر و به نقلی در روز اول ماه رجب سال 57 ه.ق در مدینه منوره دیده به جهان گشود.

پنجمین ستاره فروزان آسمان امامت و هفتمین گوهر عرش عصمت و طهارت حضرت امام محمد باقر (ع) در روز سوم ماه سفر و به نقلی در روز اول ماه رجب سال 57 ه.ق در مدینه منوره دیده به جهان گشود. (1) پدرش حضرت علی بن الحسین (ع) و مادرش حضرت فاطمه (س) دختر امام حسن مجتبی (ع) است که امام صادق (ع) از وی با تعبیر کانت صدیقه لم یدرک مثلها فی آل الحسین (2) یاد نموده است، لذا امام باقر (ع) نخستین کسی است که پدرش از نسل امام حسین (ع) و مادرش از نسل امام حسن (ع) است. (3)

آن حضرت افزون بر لقب شاکر و هادی به لقب باقر العلوم شهرت یافت، به طوری که جابر بن یزید جعفی می گوید: لانه بقرالعلم بقراً ای شقه و اظهره اظهاراً؛ (4) او علم را شکافت و رموز و نکات دقیق آن را روشن ساخت.

ایشان در واقعه جانگداز کربلا همراه پدر و در کنار جدش حضرت سیدالشهدا (ع) کودکی بود که چهارمین بهار زندگی اش را آغاز کرده بود. آن بزرگوار بعد از شهادت پدرش حضرت امام سجاد (ع) در سال 95 ه.ق کشتی هدایت امت اسلامی را در میان دریای متلاطم حوادث رهبری کرد و به مدت 19 سال و چند ماه زعامت شیعیان را عهده دار شد و سرانجام در روز هفتم ماه ذی الحجه سال 114 ه.ق در سن 57 سالگی به دستور هشام بن عبدالملک دهمین خلیفه بنی امیه مسموم شد و در مدینه به شهادت رسید و در کنار مرقد مطهر پدر بزرگوارش حضرت زین العابدین (ع) در قبرستان بقیع به خاک سپرده شد.

آن حضرت در دوران امامت خویش فرصت های مناسبی را برای گسترش فرهنگ قرآنی و استحکام معارف شیعی و ترویج آن در میان اقشار مختلف مسلمانان به دست آورد، به طوری که با اندک مطالعه در سیره آن بزرگوار می توان به حضور گسترده آیات وحیانی در تمام زوایای زندگی اشان پی برد.

پنجمین فروغ امامت همانند پدران طاهرینش آن چنان قرآن را با برنامه های زندگی خود عجین کرده بود که کم تر روایتی را می توان از آن بزرگوار به دست آورد که در آن اشاره، شاهد و یا تفسیری از قرآن نباشد، به طوری که تمام سخنان، پاسخ ها و مثال های ایشان برگرفته از مقال وحی است.

به بهانه شهادت آن امام همام (ع) در این فرصت به سراغ رهنمودهای گهربارشان در زمینه آیات فراوان رفته تا بازتاب انوار درخشان الهی را در سیره و گفتار حضرتش به نظاره بنشینیم.

***** آگاه ترین مفسر عصر خویش

با استناد به آموزه های دینی و روایی، امامان معصوم (ع) شایسته ترین ترجمان وحی و آشناترین افراد به تفسیر و تأویل آیات قرآن هستند. بنابراین اگر تشنگان معارف الهی بخواهند از چشمه سار وحی سیراب شوند، باید پوینده راه آن بزرگواران باشند. حضرت علی (ع) در این زمینه می فرماید: نحن احق الناس به...؛ (5) ما امامان معصوم (ع) برای تفسیر قرآن از همه مردم شایسته تر هستیم. بر این اساس امام محمد باقر (ع) می فرماید: ما یستطیع احداً ان یدعی انّ عنده جمیع القرآن کله ظاهره و باطنه غیر الاوصیاء؛ (6) کسی به غیر از جانشینان پیامبر (ص) نمی تواند ادعا کند که تمام قرآن، ظاهر و باطنش، نزد اوست و نیز می فرماید: انّ من علم ما اوتینا تفسیر القرآن و احکامه؛ (7) حقیقتاً دانشی که به ما داده شده است همان تفسیر قرآن و بیان احکام آن است.

پنجمین خورشید امامت باز در این راستا می فرماید: فائما علی الناس ان یقرؤا القرآن کما انزل فاذا احتاجوا الی تفسیره فالاھتداء بنا و الینا؛ (8) وظیفه مردم آن است که قرآن را طبق آن چه نازل شده است قرائت کنند. ولی اگر به تفسیر نیاز داشته باشند، هدایت و تفسیر بر عهده ماست. این آگاهی به کتاب الهی، وظیفه ای را بر عهده پیشوایان معصوم (ع) قرار داده و آن هدایت انسان ها جهت شناخت حقیقی آیات قرآن است، هدایتی که نتیجه اش معرفت کامل است.

لذا امام باقر (ع) همانند پدران بزرگوارش با راهنمایی های صحیح و منطقی وجدان های خفته بسیاری از افراد را بیدار می کرد و آنان را به سوی کمال رهنمون می نمود. ابوحمزه ثمالی در این زمینه چنین نقل می کند: روزی امام باقر (ع) با قتاده بن دعامه بصری روبرو شد. حضرت پرسید: تو کیستی؟ گفت: قتاده هستم. فرمود: تو فقیه اهل بصره هستی؟ گفت: آری. حضرت فرمود: وای بر تو ای قتاده! خداوند بندگان شایسته ای را آفریده است تا بر دیگران حجت باشند. آنان بر پادارنده اوامر الهی و نخبگان علم خدا هستند. قتاده پس از یک سکوت طولانی گفت: به خدا سوگند من تاکنون در برابر فقیهان بسیاری نشسته ام، ولی آن گونه که در برابر شما مضطرب شده ام در مقابل هیچ یک از آنان اضطراب مرا در بر نگرفت. امام باقر (ع) فرمود: تو می دانی کجا نشسته ای؟ تو در مقابل خاندانی هستی که خداوند در شأن و مقام آنان فرموده است: فی بیوت اذن الله ان ترفع و یذکر فیها

اسمه یسبح له فیها بالغدو و الاصل رجال لا تلہیهم تجارة و لا بیع عن ذکر الله و اقام الصلاة و ایتاء الزکوۃ...؛ (9) این چراغ فروزان در خانه هایی قرار دارد که خداوند دستور داده آن را بالا برند، خانه هایی که نام خدا در آن ها برده می شود و شب و روز در آن ها خداوند را تسبیح می گویند. پاک مردانی که هیچ تجارت و کسبی آنان را از یاد خدا و برپا داشتن نماز و دادن زکات غافل نمی کند. امام (ع) در ادامه فرمود: ما همان خاندانی هستیم که خداوند این گونه توصیف نموده است. (10)

***** پی نوشت ها:

1. اعیان الشیعه، سید محسن امین، ج 1، ص 650.
 2. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج 46، ص 215.
 3. حیات فکری و سیاسی امامان شیعه(ع)، رسول جعفریان، ص 285.
 4. علل الشرایع، شیخ صدوق، ج 1، ص 233.
 5. نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، خطبه 125، ص 238.
 6. اصول کافی، محمد بن یعقوب کلینی، ج 1، ص 228.
 7. همان، ص 228.
 8. تفسیر الفرات، شیخ ابوالقاسم فرات کوفی، ص 258.
 9. سوره نور، آیات 36 37.
 10. بحارالانوار، ج 46، ص 358.
- پدید آورنده : اسماعیل نساجی زواره ، صفحه 39